

ЗНАЧЕННЯ ВЧЕННЯ ПРО РЕАКТИВНІСТЬ ТА РЕЗИСТЕНТНІСТЬ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА КАФЕДРІ ПАТОФІЗІОЛОГІЇ

**Акімов О. Є., Закологна О. Е., Назаренко С. Н., Міщенко А. В.,
Костенко В. О.**

*Полтавський державний медичний університет,
м. Полтава, Україна
akimoleh@gmail.com*

Вступ. Патофізіологія є інтегральною навчальною дисципліною. Вона поєднує знання з суміжних (фармакологія, патоморфологія) та попередніх (нормальна анатомія, біохімія, нормальна фізіологія, гістологія) дисциплін. Патофізіологія покликана сформувати у здобувача освіти цілісну систему уявлень про функціонування організму в умовах патології відповідно до рівня сучасних медичних знань. Саме тому ця дисципліна є дуже динамічною. Деякі концепції змінюються протягом 5-10 років, при чому зміни можуть бути кардинальними та змінювати погляд на деякі явища діаметрально. Також дисципліна постійно оновлює свою теоретичну базу, оскільки більшість відкриттів останніх років лежать в царині молекулярної біології, фізіології та патофізіології. Це створює необхідність регулярного (раз на 5 років, або навіть частіше) оновлення навчальної літератури для здобувачів освіти. Разом із тим, постає питання вивчення окремих розділів патофізіології, які можуть здаватись (на тлі сучасних досягнень молекулярної патології) архаїчними.

Метою даної роботи є оцінка значення вчення про реактивність та резистентність для підготовки здобувачів освіти на кафедрі патофізіології, обґрунтування доцільності цього розділу та розробці методичного підходу до його інтеграції в структуру дисципліни на її сучасному етапі розвитку.

Матеріали та методи. При підготовці даної роботи були використані такі загально-наукові методи як аналіз сучасних підручників та посібників з патофізіології та синтез досвіду організації навчального процесу на кафедрі патофізіології Полтавського державного медичного університету (ПДМУ) за останні 10 років (2012-2022).

Результати та їх обговорення. Реактивність – це здатність організму, окремого його органу чи клітини відповідати змінами життєдіяльності (на рівні всього організму в цілому, органному, тканинному, клітинному та молекулярному рівнях) на вплив факторів зовнішнього середовища. В залежності від сили реакції на зовнішній вплив можна виділити нормергічну реактивність (сила реакції є відповідною до сили впливу), гіперергічну реактивність (сила реакції є надмірною при порівнянні із впливом) та гіпоергічну реактивність (сила реакції є слабкою при порівнянні із впливом). Окремо слід виділити повну відсутність змін в організмі після впливу фактора зовнішнього середовища через неможливість взаємодії фактора та організму (для людини прикладом може слугувати вплив на організм радіохвиль з довжиною хвилі понад 1м) – ареактивність, та нераціональну (спотворену, таку що не відповідає впливу фактора зовнішнього середовища) відповідь –

дизергію (прикладом може слугувати алергія). Також реактивність можна поділити на видову, групову та індивідуальну.

Резистентність – це здатність організму зберігати сталість внутрішнього середовища при впливі будь-яких зовнішніх факторів. Резистентність можна поділити на активну (вимагає затрат енергії) та пасивну (не вимагає затрат енергії). По аналогії із реактивністю резистентність можна поділити також на видову, групову та індивідуальну.

З точки зору доказової медицини вивчення цих розділів є недостатньо обґрунтованим, оскільки медичні фахівці перш за все повинні керуватись вже доведеними протоколами діагностики та лікування. Якщо виключити ці розділи із структури дисципліни, то здобувач освіти цілком може засвоїти патофізіологію на достатньо високому рівні та досягти більшості передбачених програмою компетенцій. Проте виключення цих розділів із програми дисципліни призведе до втрати дисципліною частини інтегративних функцій, які необхідні будуть для подальшого розуміння клінічних дисциплін. Для практикуючих лікарів виключення цих розділів із освітньої програми також буде мати негативний вплив, оскільки із ростом досвіду практикуючого лікаря виникає все більше і більше ситуацій, в яких методи доказової медицини дають неочікуваний результат (дизергія, або особливості індивідуальної реактивності), або результат занадто низький (низька резистентність), або результат занадто позитивний (критичне падіння температури при гарячці загрожує розвитком шокового стану та є прикладом гіперергічної реакції на лікування нестероїдними протизапальними препаратами). Також можлива ситуація за якої в протоколах лікування окремих частин поєднаної патології можуть виникати протиріччя (необхідно призначити препарати, що мають шкідливий ефект при поєднанні). Тому вивчення розділів, присвячених реактивності та резистентності організму є необхідним компонентом патофізіології, як інтегральної дисципліни.

З методичної точки зору для кращого засвоєння здобувачами освіти основних положень вчення про реактивність та резистентність необхідно акцентувати увагу на етапі вивчення типових патологічних процесів на роль реактивності та резистентності в їх розвитку. Також доцільним буде вивчення змін в реактивності та резистентності при розвитку типових патологічних змін в різних органах та системах (підчас вивчення другого модуля дисципліни «Патофізіологія»). Використання тестових завдань типу КРОК-1 для цього є недоцільним, оскільки в такому разі ці завдання вийдуть за межі складності даного іспиту (для вирішення такого завдання завжди потрібно буде використовувати вищі когнітивні функції та необхідно буде більше 1 хв для розв'язання). Ефективним методом інтеграції вчення про реактивність та резистентність в типові патологічні процеси та патофізіологію органів та систем буде використання ситуаційних задач із тематики заняття, які додатково вимагатимуть оцінки стану реактивності та резистентності хворого.

Висновки. У підсумку слід зазначити, що вчення про реактивність та резистентність є необхідними складовими компонентами навчальної дисципліни «Патофізіологія» на сучасному етапі розвитку медичної науки.

Необхідно додатково інтегрувати вчення про реактивність та резистентність до тем, що торкаються типових патологічних процесів та патології органів та систем.

Ключові слова: патофізіологія, викладання, здобувачі освіти, реактивність, резистентність.